

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Teze bakalářské práce

Konstrukce profesní identity českého novináře

Miriam Zajícová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Práce předkládá pohled na profesní identitu novináře pracujícího v českých, komerčních médiích. Teoretická část práce vysvětluje základní pojmy spojené s médii a novinářskou prací. Následuje druhá část práce, která má za cíl prakticky přiblížit profesi novinářů ve zpravodajství. Praktická část prezentuje novinářovo charakter, kvalifikaci, postavení, náplň práce a vliv na společnost. Výpovědi respondentů obsažené v praktické části jsou zpracovány na základě kvalitativního výzkumu, který byl proveden formou polostrukturovaných rozhovorů s devíti novináři zpravodajství z komerčních médií.

Klíčová slova: média, mediální vliv, televizní zpravodajství, žurnalistika

Úvod

Novináři jsou v dnešní době klíčovými doručovateli informací, a proto jsou častým tématem veřejných diskusí i terčem kritiky. Novináři v rámci svého povolání jsou denně pod kritickým dohledem veřejnosti, ale i politiků či vlastníků médií, takže musí čelit mnoha různým názorům či postojům. Proto je zajímavé zjistit, jak vnímají svojí profesi i své postavení ve společnosti.

Předkládaná bakalářská práce se zabývá profesí novinářů v současných komerčních médiích České republiky. Jejím cílem je zjistit identitu této profesní skupiny, ukázat pohled na její společenské postavení a vliv. Práce se nesnaží o komplexní postihnout široké škály novinářských profesí, ale pouze o jakýsi nástin v oblasti zpravodajství. Práce by měla čtenáři poskytnout pohled na identitu českého novináře a měla by být přínosná pro všechny, kteří se o toto povolání zajímají, a případně naznačit směr dalšího výzkumu.

V teoretické části jsou představeny a vysvětleny hlavní pojmy: média, žurnalistika a zpravodajství, jejich dělení a vývoj v rámci společenské historie českého území. Následuje praktická část, která představuje výsledky kvalitativního výzkumu – polostrukturovaných rozhovorů s novináři, jejich analýzu a zhodnocení.

Cíl práce a metodika

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak novináři vnímají svojí profesní identitu a postavení ve společnosti. Za tímto účelem proto byly vytvořeny výzkumné otázky:

HVO1: Jak novináři vnímají svojí profesní identitu?

VVO1: Je pro novinářskou profesi důležitá specializovaná kvalifikace?

VVO2: Jaké jsou přínosy a problémy novinářské profese?

HVO2: Jaká je náplň práce novinářů v českých komerčních médiích?

VVO3: Jak novináři vnímají svojí objektivitu?

HVO3: V jakých případech dochází ke kritice novinářů?

HVO4: Jak čeští novináři definují zpravodajství a jeho hlavní problém?

HVO5: Jak čeští novináři vnímají své postavení a vliv na společnost?

Pro splnění daného cíle je potřeba znát teoretické východisko, které je obsaženo v první části práce, jež čerpá ze studia odborné literatury a jiných informačních zdrojů. Pojednává o vytyčeném tématu a jejím cílem je definice role, funkce a profese českého novináře. Tato část je rozdělena do podkapitol, které pojednávají o konkrétním podtématu důležitém pro studii.

Druhá část práce vychází zejména z vlastního výzkumu, který je proveden kvalitativní formou pomocí polostrukturovaných rozhovorů s devíti novináři, kteří pracují v českých komerčních médiích. Praktická část je rozdělena do podtémat, která podávají odpovědi a provádí nás celým tématem s autentickými výpověďmi respondentů. K analýze praktické části bylo využito také metody zakotvené teorie (tzv. grounded theory), která implikuje metodologické postupy. Tato použitá teorie odhaluje, vytváří a ověřuje systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu. Pro zakotvenou teorii je nezbytný výzkumný problém, který jí předchází a zužuje díky výzkumným otázkám. Výzkumné otázky jsou vytvořeny tak, aby nechaly výzkumu patřičnou volnost k lepšímu zkoumání cílového jevu.

Autorka práce navštívila televizní zpravodajství stanice komerční televize TV Prima v Praze a stanici regionálního rádia vysílajícího na území Vysočina „Hitrádio Vysočina“ v Jihlavě. Seznam otázek byl předložen předem všem respondentům, přesto část z nich odmítla na některé otázky odpovědět. Seznam otázek je uveden v přílohách práce. Rozhovory byly se souhlasem účastníků nahrávány a poté zpracovány do poznámkových archů, které jsou k dispozici u autorky práce. Délka rozhovorů se pohybovala od 30 do 60 minut.

Výzkumu se celkem zúčastnilo devět osob, z toho pět mužů a čtyři ženy. Šest novinářů patřilo k redakci televizního zpravodajství TV Prima a tři byli z Hitrádia Vysočina. Průměrný věk respondentů byl 35 let, nejmladšímu bylo 26 let a nejstaršímu 46 let.

Výsledky a závěry výzkumného šetření

Bakalářská práce představila profesi redaktorů zpravodajství v komerčních médiích, mimo jiné ukázala, jak vnímají své postavení ve společnosti a co vše jejich práce obnáší.

První část definovala všeobecně média jako prostředek k zprostředkování sdělení a jako prostředníka mezi státem, ekonomickým trhem a občany. Média jsou pod tlakem jak vnitřních (technických a organizačních), tak vnějších (politických, technických a informačních) vlivů. Objektivita žurnalistiky stojí na jistých pravidlech – pravdy, neutrality, oddělení subjektivního názoru, strukturovanosti, úplnosti a vyloučení pocitů. Poslední kapitola teoretické části se věnovala zpravodajství. Zpravodajská činnost je činnost zabývající se sběrem, zpracováním a

produkcí informací o společnosti. Zpravodajství plní funkci informovat, vysvětlovat, dávat události do souvislostí a utvářet společenskou identitu.

Praktická část rozvedla vědomosti z teoretické části ve výzkumu, který přiblížil každodenní práci novináře. Cílem novinářské práce je získání, zpracování a předání důležitého a zajímavého tématu, které informuje spoluobčany a umožňuje jim utvořit si vlastní názor.

Začátky novinářské práce jsou podle respondentů založené na přirozených schopnostech improvizace a komunikace. Vzdělání zaměřené na žurnalistiku nebo média není novináři preferované, jako podmínky pro profesionální kvalifikaci novináře raději jmenují dlouhodobou praxi, přirozený talent, manažerské a komunikační schopnosti. Novináři se také zmiňují o vysokých požadavcích na výkonnost a efektivitu nejen ze strany veřejnosti, ale také ze strany jejich nadřízených v mediální organizaci. Tyto tlaky někdy mohou, podle výpovědí respondentů, vést k poklesu kvality reportáží a tím pádem i sledovanosti zpravodajství.

V otázce objektivitě novináře se názory novinářů rozcházejí. Jedni tvrdí, že lze být zcela objektivní, jiní jsou přesvědčeni, že tato práce je vždy ovlivněna osobností novináře. Přínosy tohoto zaměstnání novináři vidí v zajímavosti a různorodosti práce, která jim přináší znalosti a nové zážitky. Naopak problém pocítují v denním vyhledávání témat a časově náročném rozvrhu. Vliv na společnost si ve většině případů novináři uvědomují a vidí ho v objektivním předávání informací, které utváří prostor pro vlastní postoj každého diváka či posluchače.

Při srovnání údajů z teoretické a praktické části zjistíme, že se názory odborníků a samotných novinářů mnohdy výrazně liší. Autoři odborné literatury uvádí, že klíčovou podmínkou pro úspěch v novinářské profesi je odpovídající mediální vzdělání. Naopak respondenti se domnívali, že vzdělání není tak podstatné. Důraz kladli především na dlouhodobou praxi, přirozený talent, manažerské a komunikační schopnosti. Dále teoretická část práce ukazuje, že novináři jsou lidmi, kteří hledají pravdu, odhalují kauzy a dávají praktickou podobu svobodnému projevu demokratické společnosti. Z výpovědí respondentů ale vyplývá, že na hlubší hledání souvislostí a odkrývání skutečností ve své každodenní práci nemají čas. Novináři tak často nejsou motivováni se zabývat závažnějšími a složitějšími případy.

Za hlavní přínosy bakalářské práce lze považovat přiblížení novinářské profese zaměřené na oblast zpravodajství ve vysílání televize a rádia. Čtenář získá jasnější představu o tomto povolání, náplni práce, problémech i přínosech profese a prostředí, ve kterém novináři pracují. Návazný výzkum by mohl představit podrobnější analýzu novinářské etiky a vnitřního prostředí novinářské redakce. Rovněž by bylo zajímavé srovnat náplň práce a postavení novinářů z komerčních médií s jejich kolegy z médií veřejnoprávních.

Vybrané zdroje

BAKIČOVÁ, Hana; RUSS-MOHL, Stephan. *Žurnalistika - komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. 316 s. ISBN 80-247-0158-8.

BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika - Praktická příručka pro novináře*. Praha: Portál, 2004. 192 s. ISBN 80-7178-871-6.

JIRÁK, Jan; Kopplová, Barbara. *Masová Média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 416 s. ISBN: 978-80-7367-466-3.

MCLUHAN, Marshall.. *Jak rozumět médiím*. Praha: Mladá Fronta, 2011, 400 stran, ISBN: 978-80-204-2409-9

OSVADLOVÁ, Barbora; HLADA, Jan. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3. vyd. Praha: Libri, 2007. 300 s. ISBN 978-80-7277-266-7.

OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 146 s. ISBN: 978-80-246-1899-9.

REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004. 328 s. ISBN: 80-7178-926-7.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 192 s. ISBN: 80-7267-096-8.

VERNER, Pavel. *Zpravodajství a publicistika*. Praha: Univerzita Amose Komenského, 2010. 128 stran, ISBN: 978-80-86723-88-4.